

Ячнюк Ірина, Ячнюк Юрій, Ячнюк Максим
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича м. Чернівці

ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються вимоги, щодо професійної підготовки кваліфікованих вчителів фізичної культури, конкурентноздатних на ринку праці, компетентних, відповідальних, здатних до ефективної роботи за спеціальністю на рівні світових стандартів, готових до постійного професійного росту, самовдосконалення. Очевидною є необхідність посилення акцентів у концептуальних засадах професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту в напрямі забезпечення їх якісною освітою, адекватною сучасним потребам. Головною вимогою вищої школи – якісна вища професійна освіта та навчання студентів самовдосконалення та постійного саморозвитку.

Ключові слова: учитель фізичної культури, фізична культура і спорт, професійна підготовка, професійні компетентності.

Ячнюк Ірина, Ячнюк Юрій, Ячнюк Максим. Подготовка современного специалиста в области физической культуры и спорта к профессиональной деятельности. Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича.

В статье рассматриваются требования к профессиональной подготовке квалифицированных учителей физической культуры, конкурентных на рынке труда, компетентных, ответственных, способных к эффективной работе по специальности на уровне мировых стандартов, готовых к постоянному профессиональному росту, самосовершенствованию. Естественным есть усиление акцента к концептуальным требованиям профессиональной подготовки специалистов физической культуры и спорта, к обеспечению их качественного образования, адекватного современным требованиям. Главной задачей высшей школы – качественное профессиональное образование а также научить студентов постоянному саморазвитию и самосовершенствованию.

Ключевые слова: учитель физической культуры, физическая культура и спорт, профессиональная подготовка, профессиональные компетенции.

Yachniyk Irina, YachniykYuriy, Yachniyk Maksim. Professional training of modern specialists in the field of physical education and sports to the profession.

The article deals with the requirements for training qualified teachers of physical education, competitive labor market, competent, responsible, and able to work effectively in the speciality at international standards, ready for continuous professional development and self-improvement. The obvious is the need to strengthen the emphasis in the conceptual basis of professional training of physical education and sports specialists in the direction of providing quality education, adequate to modern needs. The main demand for higher school is providing students with high quality vocational education and teaching students to self-improvement and continuous self-development. One of the stages of the preparation process of future specialists in physical education is their extracurricular activity, which promotes their self-development and deepening of their professional knowledge and quality. Extracurricular activity includes individual and independent activities of students that develop their ability to work with specialized literature and modern information and communication technologies and promote different ways of problem solving, which is required by radical changes today.

Independent work is a special form of educational activity, aimed at forming self-dependence of students and gaining total skills, implemented with the introduction of an appropriate system of all kinds of classes. Independent work of students should contribute to the creative individual student learning at home, which includes the study of the curriculum material using the recommended scientific and methodical literature, consolidating pedagogical methods and individual monitoring of the educational process.

Key words: physical education teacher, physical education and sport, professional training, professional competence, independent work.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури постійно знаходиться в полі зору спеціальних науково-дослідних установ, наукових колективів й окремих дослідників.

У процесі дослідження нами проаналізовані останні дослідження і публікації щодо сучасного вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, професійної діяльності у вищих навчальних закладах, а саме: формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури (М.Т. Данилко); професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту (Я. Яцків); теоретично-методичні основи підготовки вчителів фізичної культури в педагогічних навчальних закладах (Б.М. Шиян); професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання (Є.С. Вільчковський); професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) (Л.П. Сущенко); формування педагогічних здібностей у майбутніх учителів фізичної культури (В.Т. Ялович); використання інтерактивних методів навчання як одна з педагогічних умов формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців (електронний ресурс) (Н.Н. Завидівська); особливості педагогічної взаємодії в умовах інформаційно-навчального середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту (Г.А. Омеляненко).

Мета роботи полягає у вивченні та аналізі навчального плану Чернівецького національного університету за напрямом підготовки «Фізичне виховання» в якому відображено розподіл загального навчального часу та обсяг

нормативних навчальних дисциплін за циклами підготовки. Відповідно до мети дослідження визначено основні професійні компетенції, якими повинні володіти майбутні вчителі фізичної культури.

Завдання роботи: проаналізувати навчальні плани та розглянути основні напрямки підготовки фахівця в галузі фізичної культури та спорту.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Глобальні зміни у сучасному суспільстві, реформування системи вищої освіти України вимагають приділення особливої уваги до професійного навчання. Метою вищої освіти є всебічна підготовка фахівця як особистості та найвищої цінності суспільства, розкриття її талантів. Якісна вища професійна освіта повинна забезпечити майбутньому фахівцеві можливість для саморозвитку в процесі професійної діяльності відповідно до потреб особистості, виробництва і суспільства.

На різних етапах розвитку вищої освіти на Україні одне з перших місць займає питання про стан професійної підготовки учителя фізичної культури, ефективність якої залежить від набуття практичних умінь та теоретичних знань. В умовах підвищення соціальної значущості фізичної культури і розширення її функцій змінюються погляди на підготовку фахівців для цієї галузі. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту розглядається як процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямованих на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках спортивного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці. Професійна підготовка майбутнього вчителя вимагає нових підходів до питання підготовки кваліфікованого працівника, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, що вільно володіє своєю професією й орієнтується у суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за спеціальністю на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного росту, соціальної і професійної мобільності.

Г.Й. Михайлишин серед основних завдань фахової підготовки молоді на сучасному етапі розвитку освіти в Україні виділяє формування особистості, яка може творчо, свідомо, самостійно визначати свою майбутню діяльність, здатна до саморегуляції, що забезпечить досягнення цієї мети. Оскільки суспільству потрібен фахівець, який працюватиме на конкретний результат, то першочерговим завданням тут має бути правильна організація не лише навчального, а й виховного процесу у вищому навчальному закладі [3].

Суспільна потреба в ініціативних, авторитетних, всебічно освічених фахівцях, здатних до подальшого розвитку і самонавчання, духовного і професійного вдосконалення, актуалізує соціальне замовлення на підготовку педагогів нової генерації, здатних застосувати найновіші досягнення педагогічної теорії та практики у процесі творчої самореалізації, розбудові особистого діалогу з учнями.

Вагомим результатом професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури можна досягти лише за умов законодавчого, програмного та нормативного забезпечення, що виражається у конкретних документах і матеріалах, розроблених державними органами управління у сфері фізичної культури і спорту. Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», нормативних актів та рекомендацій Міністерства освіти і науки, Молоді та спорту України і навчального плану, ставляться вимоги:

- підготувати фахівця до самостійної творчої роботи із залучення людей до рухової активності в поєднанні з іншими складовими здорового способу життя для покращення фізичного стану, зміцнення здоров'я;
- сформувати соціально-особистісні, інструментальні, загальнонаукові та професійні компетентності фахівця з фізичного виховання.

Основним нормативним документом, що визначає організацію навчального процесу в рамках освітньо-кваліфікаційної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання, є навчальні плани – нормативний документ вищого навчального закладу, який складається на підставі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки фахівців і визначає перелік та обсяг нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми та засоби проведення поточного і підсумкового контролю. У навчальному плані відображається також обсяг часу, передбачений на самостійну та індивідуальну роботу студента.

Аналізуючи навчальні плани Чернівецького Національного університету імені Юрія Федьковича, професійна підготовка фахівців напряму підготовки 6.0102001 «Фізичне виховання» складається з трьох взаємообумовлених циклів: цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки, цикл природничо-наукової підготовки та цикл професійної та практичної підготовки.

Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки у результаті вивчення дисциплін (історія, економіка, філософія та ін.), передбачає формування стійкого світогляду, політичної свідомості, правильного сприйняття сучасних проблем розвитку суспільства, людського буття, духовної та політичної культури. Формування базових уявлень про основи філософії, що сприяють розвитку загальної культури соціальної особистості, схильних до етичних цінностей, знання вітчизняної та світової історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності. Лише 14% від загального навчального часу, відводиться на дисципліни які складають цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки.

Навчальні дисципліни в планах розташовані у відповідності до структурно-логічної схеми підготовки майбутнього фахівця з фізичної культури, яка передбачає між предметні зв'язки та послідовність та наступність вивчення дисциплін. Автори Т. Бойчук, М. Голубева і О. Леващовський наголошують на важливості міждисциплінарного підходу та забезпечення наступності і логічної послідовності проведення навчального процесу та стверджують, що «необхідний своєрідний теоретичний континуум, за якого кожна наступна дисципліна навчального плану базується на сукупності знань, набутих на попередніх рівнях [1].

Цикл природничо-наукової підготовки у результаті вивчення дисциплін передбачає формування сприйняття етичних норм поведінки відносно природи, здатності до здорового способу життя, володіння основними методами контролю за фізичним станом та впливом фізичних навантажень на організм (анатомія, фізіологія, фізична реабілітація та ін.). На дисципліни природничо-наукової підготовки відводиться 16 % від загального навчального часу.

Цикл професійної та практичної підготовки у результаті вивчення дисциплін передбачає формування знань у галузі «Фізична культура і спорт», зокрема спеціальних дисциплін (методика викладання гімнастики, методика викладання легкої атлетики, плавання та ін.), основних напрямків розвитку галузі фізичного виховання і спорту, розуміння основних принципів і методів та їх застосування у практиці навчально-виховного процесу з фізичного виховання. Цей цикл передбачає формування базових уявлень про основи психології, педагогіки, що сприяють розвитку умінь та їх застосування в професійній діяльності (психологія, педагогіка та ін.). А також оволодінням теоретико-методичними знаннями і руховими вміннями з основних видів фізичної культури (здійснюється під час аудиторних занять та самопідготовки). На цей цикл в навчальному плані відводиться 70 % від загального навчального часу підготовки студентів.

Важливою ланкою підготовки вчителя до професійної діяльності, зокрема вчителя фізичного виховання, є педагогічна практика, тому що здібності особистості фахівця формуються, розвиваються, реалізуються тільки в процесі практичної діяльності. Мета педагогічної практики з фізичної культури – формування професійних умінь і особистісних якостей фахівця та на їх основі оволодіння видами професійної діяльності на рівні, який відповідає освітньо-кваліфікаційній програмі підготовки фахівця – вчителя фізичної культури. У системі ступеневої підготовки фахівців з фізичного виховання педагогічна практика посідає значне місце. Її важливість зумовлюється тим, що лише в процесі безпосередньої практичної роботи формуються основні педагогічні вміння, з'являються інтерес до професії вчителя, розвивається потреба у педагогічному самовдосконаленні, створюються умови для широкого досвіду, творчого й дослідницького підходу до педагогічної практики. Вона є сполучною ланкою між теоретичним навчанням майбутніх вчителів і практичною діяльністю молодого фахівця. А так як вищий навчальний заклад є останньою інстанцією перед вступом майбутнього фахівця-педагога на самостійний професійний шлях, то важливість професійно-практичної підготовки його в стінах інституту важко переоцінити.

З метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та набуття практичних навичок студенти напрямів підготовки «Фізичне виховання» факультету фізичної культури та здоров'я людини Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича проходять п'ять видів практики: на другому, третьому та четвертому курсах. Усього в навчальних планах відведено 540 годин на педагогічну практику.

Ще одним етапом процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури є їхня позааудиторна робота. Позааудиторна діяльність сприяє їхньому особистому розвитку та поглибленню професійних знань та професійних якостей. Позааудиторна робота студентів включає індивідуальну та самостійну діяльність, які розвивають вміння працювати зі спеціальною літературою та сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та сприяють розвитку активності у розв'язанні різних поставлених проблем.

Самостійна робота студентів, підходи до якої потребують докорінних змін, на сучасному етапі повинна стати основою вищої освіти, важливою частиною процесу підготовки фахівців. Як складне педагогічне явище – це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, вмінь, навиків, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації всіх видів навчальних занять. Мета самостійної роботи студентів двоєдина: формування самостійності як риси особистості і засвоєння знань, умінь, навиків.

Основними функціями самостійної роботи студентів є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна.

ВИСНОВКИ: Майбутній фахівець фізичного виховання та спорту розглядається як особистість, яка цілеспрямовано здобуває у вищих навчальних закладах кваліфікацію відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня в процесі спеціально організованої навчально-виховної діяльності, спрямованої на підготовку до подальшої професійної діяльності. Підготовка фахівця здатного самостійно вести широкий спектр діяльності в різних аспектах даної сфери. Безперервний процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури, є ефективним якщо зміст їх підготовки набуває системного характеру та спрямований на комплексне вирішення актуальних завдань професійного становлення особистості студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драгнев Ю.В. Інформатизація професійної освіти майбутнього вчителя фізичної культури/ Ю.В. Драгнев// Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - 2012.- №2. – С 33-35.
2. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002: Збірник наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків: ОВС, 2002. – С. 301 – 309.
3. Михайлишин Г.Й. Вплив системи виховної роботи на духовний розвиток майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту/ Г.Й. Михайлишин //Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - 2005. №10 – С.42-44.
4. Омеляненко Г.А. Особливості педагогічної взаємодії в умовах інформаційно-навчального середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту/ Г.А. Омеляненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - Х.ХДАДМ(XXIII), 2009. №8 – С 116-118.
5. Суценок Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук. 13.00.04. / Л.П.Суценок. – Київ, 2003. – 46с.
6. Diamond C.T. Patric. Teacher Education as Transformation / Diamond C. T. Patric.– L. Open University Press, 1991.–139 p.
7. Driver R.,Bell B.Students thinking and learning of science: A constructivist view//Science in science education.- Vol.13P.443-455-as quot.in: Kreitzberg P.Op. cit.,1993
8. Jakiv J.Profesiina pidgotovka fahivciv fizychnoi kultury i sportu/ J Jakiv// Fizychno, sport i kultura zdorovja u suchasnomu suspilstvi:zb.nauk.pr/-Luck,2012.-№3(19).-S.115-117.
8. Slyvka Y/ Professional development of teachers of physical education as health education in Ukraine / Yevheniya Slyvka, Olena Shyyan// Rensponsibiliti, challenge and support in teachers'life long professional development: thesis from 35 th annual conference of the association for teacher education in Europe, - 2010.-P.139.-ISBN9789081563901